

«Όταν η τύχη θέλει να πετύχει κανείς, του στέλνει εχθρούς και τον βοηθά να τους νικήσει...» (Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=182584>]

Σε κάθε κοινωνία οι διαθέσεις λαού και ισχυρών είναι μεταξύ τους αντίθετες. Ο λαός λαχταράει να μην κυβερνιέται ούτε να καταπιέζεται από τους ισχυρούς, ενώ οι ισχυροί λαχταράνε να κυβερνούν και να καταπιέζουν το λαό. Ο Μακιαβέλι αναφέρει πως όταν ο λαός δει πως δεν μπορεί να αντισταθεί στους ισχυρούς, σωρεύει κύρος σε έναν δικό του άνθρωπο και με την ανοχή των ισχυρών τον κάνει ηγεμόνα, πιστεύοντας πως είναι καλύτερα να διαφεντεύεται από εκείνον, παρά από τους ισχυρούς[162]. Δεν είναι δυνατό να ικανοποιήσει κανείς τους ισχυρούς χωρίς να βλάψει το λαό, ενώ αντίθετα μπορεί να ικανοποιήσει το λαό χωρίς να βλάψει τους ισχυρούς. Αυτό συμβαίνει επειδή ο σκοπός του λαού είναι πιο αγνός από εκείνον των ισχυρών και το μόνο που θέλει ο λαός είναι να έχει την αίσθηση πως δεν καταπιέζεται[163].

Σύμφωνα με το συγγραφέα, επιτυχημένος ηγεμόνας είναι ο προικισμένος με αρετή και αυτός που ξέρει να αδράχνει τις ευκαιρίες που του προσφέρει η τύχη. Καθοδηγείται όχι από το θρησκευτικό δόγμα ή από τα ηθικά παραγγέλματα, αλλά από την αυστηρά ωφελιμιστική επιλογή των μέσων που είναι κατάλληλα για τους σκοπούς του. Μπορεί να χειραγωγεί τους νόμους που διέπουν την πολιτική συμπεριφορά και να διαμορφώνει την πορεία των γεγονότων, σύμφωνα με τα σχέδιά του.

Ως παρατηρητής ο Μακιαβέλι υπήρξε αντικειμενικός. Μιλάει για την κρατική σκοπιμότητα από την πλευρά της διοίκησης. Στον «Ηγεμόνα» αναφέρεται επίσης στις σχέσεις εξουσίας και παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο οι εξουσίες κερδίζονται, διατηρούνται, αλλά και χάνονται. Ο κυριότερος τρόπος προστασίας του ηγέτη απέναντι σε κάποιον συνωμότη είναι η αγάπη των πολλών. Ο συγγραφέας αναφέρει πως επιβάλλεται ό,τι από τα καθήκοντά του μπορεί να γίνει δυσάρεστο, να το αναθέτει σε άλλους, ενώ ό,τι μπορεί να του προσδώσει γόητρο και αναγνώριση, να το κρατά για τον εαυτό του[164]. Όταν η τύχη θέλει να πετύχει κανείς, του στέλνει εχθρούς και τον βοηθά να τους νικήσει. Πρέπει να μηχανεύεται τρόπους, ώστε με την κάθε του πράξη να αναδεικνύει την εικόνα του ευφυούς και σπουδαίου ανθρώπου[165].

Ο Μακιαβέλι ανατρέπει τη μέχρι τότε ισχύουσα ουμανιστική και χριστιανική ηθική, δίνοντας συμβουλές που ταιριάζουν σε έναν «σύντροφο του διαβόλου»[166].

Αναφέρει πως ο ηγέτης πρέπει να φροντίζει να θεωρείται φιλεύσπλαχνος και όχι σκληρός. Θέλει μεγάλη προσοχή για να μη χρησιμοποιεί την ευσπλαχνία του με λάθος τρόπο[167]. Πρέπει να είναι κανείς οργανωμένος, έτσι ώστε όταν οι υπήκοοί του δεν πιστεύουν πια σε αυτόν, να μπορεί με τη βία να τους κάνει να πιστέψουν[168]. Όποιος κρίνει ότι πρέπει να εξασφαλιστεί από τους εχθρούς του στην καινούρια του ηγεμονία, πρέπει να κερδίσει φίλους, να νικά ή με τη βία ή με το δόλο, να τον αγαπούν και να τον φοβούνται, να εξοντώσει εκείνους που μπορούν ή είναι υποχρεωμένοι να τον βλάψουν, να είναι αυστηρός κι ευγνώμων, μεγαλόκαρδος και γενναιόδωρος[169].

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Μακιαβέλι ένας ηγεμόνας πρέπει να προσέχει να μη γίνει αξιολύπητος ή μισητός. Σε αυτά θα φτάσει με τη γενναιοδωρία. Επομένως είναι καλύτερο να διατηρεί μια κακή φήμη χωρίς μίσος, παρά επειδή επιθυμεί τη φήμη του γενναιόδωρου, να εκτίθεται σε γνώμες που προκαλούν μίσος και κακοφημία. Αναφέρει επίσης ότι κάθε ηγεμόνας πρέπει να θέλει να θεωρείται σπλαχνικός κι όχι σκληρός. Οφείλει να είναι προσεκτικός στο ποιον εμπιστεύεται, πώς κινείται, να μη φοβάται τον εαυτό του και να προχωρά με σύνεση, προνοητικότητα και ανθρωπιά, για να μην τον κάνει απερίσκεπτο η υπερβολική σιγουριά. Είναι πιο ασφαλές να τον φοβούνται, παρά να τον αγαπούν. Ο Μακιαβέλι θεωρεί ότι τους ανθρώπους μπορεί κανείς να τους έχει με το μέρος του μόνο για όσο τους κάνει καλό, καθώς είναι άπληστοι. Έχουν λιγότερους ενδοιασμούς να βλάψουν κάποιον που είναι αγαπητός, παρά κάποιον που προκαλεί φόβο[170].

Τελικά ο σωστός ηγεμόνας κατά το Μακιαβέλι θα πρέπει να στηρίζεται στην εικόνα που προβάλλει σε συνεργάτες, υπηκόους και αντιπάλους, να είναι ρεαλιστής έως και κυνικός. Ο Μακιαβέλι συμβουλεύει να παραμένει κανείς σταθερός σε αυτό που θεωρεί σωστό, όταν μπορεί, αλλά να ξέρει και πώς να κάνει το άδικο όταν είναι ανάγκη[171].

(συνεχίζεται)

[162] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 60.

[163] Βλ. ό. π., σελ. 61.

[164] Βλ. ό. π., σελ. 103.

[165] Βλ. ό. π., σελ. 120.

[166] Βλ. Isaiah Berlin, Κόντρα στο ρεύμα, μτφρ. : Καστανάρα Μαρία, εκδόσεις Scripta, Αθήνα, 2003, σελ. 173.

[167] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 91.

[168] Βλ. ό. π., σελ. 41.

[169] Βλ. ό. π., σελ. 51.

[170] Βλ. ό. π., σελ. 91-93.

[171] Βλ. ό. π., σελ. 86-87, 97-98, 132.